

Edukacja środowiskowa w mojej gminie Chęciny – propozycje rozwiązań

Problematyka środowiska powinna odgrywać zasadniczą rolę w polityce każdej gminy niezależnie od obowiązków ustawowych. Jednostki samorządu terytorialnego gminy, powiaty czy województwa rozwiązują te problemy w zależności od stopnia zamożności. Rejony biedniejsze są często zaniedbywane pod tym względem.

Gminy powinny odgrywać wiodącą rolę w podnoszeniu kwestii środowiskowych w polityce współpracy na rzecz rozwoju zrównoważonego. Priorytetowe obszary działań gmin to:

- trwale i zrównoważone gospodarowanie biologiczną różnorodnością i zasobami naturalnymi,
- zarządzanie zasobami wodnymi, zaopatrzenie w wodę i systemami sanitarnymi,
- zmiany klimatyczne i dostęp od czystej energii,
- niebezpieczne substancje,
- edukacja ekologiczna.

W gminie i mieście Chęciny podjęto również wiele działań związanych z tą problematyką.

Chęciny są położone na terenie Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego co sprawia, że aspekt ochrony środowiska jest jednym z priorytetowych zadań.

Działania samorządu terytorialnego

Działania podejmowane w gminie Chęciny z ramienia Urzędu Miasta są zróżnicowane, koncentrują się przede wszystkim na opracowaniu ustawowych dokumentów, wspieraniu edukacji ekologicznej w szkołach, organizowaniu akcji sprzątania świata.

Opracowano i przedstawiono na stronach internetowych urzędu miasta informacje dotyczące wszelkich działań związanych z ochroną środowiska na terenie Chęciny i gminy. Między innymi zamieszczono: Program ochrony środowiska dla Gminy i Miasta Chęciny na lata 2004-2011 oraz Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy i Miasta Chęciny do 2011 roku oraz informacje dotyczące bieżących problemów i udanych przedsięwzięć w tym zakresie.

Główne cele programu ochrony środowiska w gminie Chęciny dotyczą:

- a) ochrony krajobrazu i struktury geologicznej (Zagospodarowanie terenu, w tym rozwój infrastruktury, z możliwie najmniejszym naruszeniem jego naturalnej rzeźby, zachowanie przestrzennych powiązań między obszarami cennymi przyrodniczo w skali lokalnej i ponadlokalnej - kompleksy leśne, doliny rzeczne),
- b) ochrony wód lokalnych (dalsza kontynuacja kanalizacji, kontrola szamb, wywożenie nieczystości do oczyszczalni ścieków),

- c) ochrony wód powierzchniowych (ograniczenie zagrożeń dla jakości wód powierzchniowych, oczyszczenie ścieków deszczowych przed odprowadzeniem ich do wód powierzchniowych, dbałość o drożność rowów melioracyjnych, przydrożnych i przepustów pod drogami gminnymi),
- d) zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego (zachowanie terenów niezabudowanych terenów zalewowych, tworzenie wojewódzkiego systemu małej retencji),
- e) ochrony gleb (odkwaszanie gleb, rekultywacja terenów zniszczonych),
- f) zagospodarowania terenów odłogowych (zwiększanie lesistości gminy),
- g) ochrony przyrody (pełne rozeznanie walorów przyrody i ocena ich zagrożeń, zachowanie i odtwarzanie walorów przyrodniczych gminy, organizowanie akcji porządkowych w gminie, promocja walorów przyrodniczych w gminie, budowa zbiornika wodnego w gminie, tworzenie ścieżek rowerowych, pieszych, konnych),
- h) ochrony powietrza (budowa sieci gazowej),
- i) ochrony przed hałasem (identyfikacja źródeł hałasu i eliminowanie skutków),
- j) zagospodarowania odpadów,
- k) edukacji ekologicznej (edukacja dorosłych mieszkańców oraz uczniów objętych obowiązkiem szkolnym).

W drugim dokumencie przedstawiono aktualny stan gospodarki odpadami. Przeciętny mieszkaniec gminy Chęciny wytwarzał w 2003 r. 135 kg odpadów. Do gromadzenia odpadów zastosowano kontenery o różnej pojemności (110 l - 783 szt., 120 l - 2 szt., 260 l - 5 szt.). 80% gospodarstw domowych w mieście Chęciny jest objętych zorganizowaną zbiórką odpadów a w gminie to zaledwie połowa gospodarstw. Zbiórką odpadów zajmują się trzy firmy, które składują je na wysypisku w Promniku w gminie Strawczyn. Niestety zauważono, że część odpadów trafia na „dzikie wysypiska” lub jest spalana w przydomowych kotłowniach. Urząd Gminy nie posiada aktualnej mapy dzikich wysypisk.

W gminie nie jest prowadzona selektywna zbiórka odpadów. Około ¼ domów i zabudowań gospodarskich ma pokrycie dachowe z płyt azbestowych. Gmina nie posiada składowiska odpadów azbestowych oraz miejsc dla padłych zwierząt.

Działania podejmowane przez samorządowców są również skierowane na prowadzenie edukacji ekologicznej. Powinna dotyczyć wszystkich problemów związanych z ochroną środowiska. Nauczyciele i uczniowie, otrzymując wsparcie w tym zakresie mają możliwość podejmowania w praktyce wielu działań na rzecz środowiska lokalnego. Wsparcie ze strony Urzędu Gminy i Miasta Chęciny jest niezbędne, dotyczy to

zarówno wsparcia programowego jak też finansowego, działań przygotowanych przez poszczególnych nauczycieli czy całe placówki szkolne. Niestety często obydwie strony są mało zorientowane we wzajemnych potrzebach i możliwościach. Dlatego bardzo przydatne, ze strony Urzędu Gminy i Miasta, byłoby przygotowanie każdego roku informacji o możliwościach korzystania z pomocy miasta w określonym zakresie związanym z edukacją ekologiczną w szkołach np. na stronie www. Urzędu Gminy i Miasta Chęciny, komunikaty lub informatory.

Program Edukacji Ekologicznej został zrealizowany poprzez:

- organizację Centrum Informacji Ekologicznej,
- opracowanie linku na stronie internetowej urzędu dotyczącego środowiska,
- działalności szkół w tym zakresie.

Dzięki wsparciu finansowemu z Fundacji Polsko–Niemieckiej powołano 1.09.2005 r. Centrum Informacji Ekologicznej. Współpraca miała na celu działania w projekcie, którego zadaniem było ukazanie mieszkańcom regionu możliwości realizacji rozwoju gospodarczego Gminy Chęciny z zachowaniem podstawowych zasad rozwoju zrównoważonego na podstawie doświadczeń krajów Unii Europejskiej, głównie na przykładzie Niemiec.

Jednym z priorytetowych zadań projektu jest pomoc mieszkańcom Gminy w zdobyciu wiedzy z zakresu polityki rolnej UE i Polski, ochrony środowiska, gospodarki odpadami, agroturystyki oraz prawidłowego i zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem zasobów środowiska naturalnego. Projekt opiera się na połączeniu doświadczeń dwóch różnych kulturowo i gospodarczo krajów: Niemiec, państwa wysoko rozwiniętego i Polski dążącej do standardów unijnych. Realizacja działań projektu pozwoliła na spostrzeżenie różnic w sposobach rozwiązywania zagadnień związanych z rozwojem gospodarczym z zachowaniem walorów przyrodniczych poszczególnych regionów. Innym zadaniem tego projektu jest również wyznaczenie wspólnej polityki ekologicznej, której celem jest wykorzystanie lokalnych zasobów środowiska naturalnego zgodnie z warunkami i normami UE.

Mieszkańcy Chęciny i gminy mogli czerpać z doświadczeń innych poprzez udział w konferencji „Ochrona wód podziemnych i wód powierzchniowych w obrębie Chęcińskiego-Kieleckiego Parku Krajobrazowego” zorganizowanej przez Centrum Informacji Ekologicznej.

Tematyka konferencji była związana m.in. z przedstawieniem:

- zagrożeń środowiska naturalnego,
- charakterystyki ujęć wody pitnej w gminie,
- ochrony Chęcińskiego-Kieleckiego Parku Krajobrazowego,
- mapy hydrogeologicznej Polski arkusz Chęciny,
- ochrony wód w Schöneck w Niemczech,
- stanu środowiska w Vogtland.

Problematyka ochrony środowiska jest prowadzona w ramach edukacji ekologicznej głównie w szkołach. W 2005 i 2006 roku 9 szkół z terenu gminy Chęciny uczestniczyło

w przygotowaniu i przeprowadzeniu przedsięwzięć z zakresu edukacji ekologicznej. Odbływały się one w ramach programu edukacji ekologicznej dla województwa świętokrzyskiego. W ramach tego projektu przeprowadzono następujące imprezy:

- szkolne konkursy zbiórki surowców,
- konkursy: „Z ekologią za pan brat”, „Zieleń w szkole i wokół niej”,

- konkursy plastyczne: „Projekt znaczka dla zdrowej żywności”,
- targi ekologiczne,
- ekokalendarze,
- zajęcia terenowe „Życiodajne kropelki”,
- akcje „Nie wypalaj traw”, „Sprzątanie świata”, „Sprzątanie gminy”, „Obchody Dni Ziemi”.
- realizację autorskich programów w klasach ekologicznych,
- działalność szkolnych kół ekologicznych, Ligii Ochrony Przyrody,
- tworzenie kącików ekoedukacji w przedszkolach i szkołach podstawowych.

Dzieci i młodzież biorą również czynny udział w przedsięwzięciach przygotowanych przez Starostwo Powiatowe w Kielcach, Urząd Wojewódzki w Kielcach czy też Ligę Ochrony Przyrody.

Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe, które odegrały ważną rolę w zakresie edukacji ekologicznej to: Ośrodek Pomocy Dzikim Zwierzętom - Ptasi Azyl, Koło Polskiego Związku Wędkarskiego.

Na terenie gminy Chęciny swoją działalność prowadzi Ośrodek Pomocy Dzikim Zwierzętom – Ptasi Azyl. Powstał w 2000 r. a trzy lata później powołano fundację pod tą samą nazwą.

Założycielem ośrodka jest językoznawca dr J. Wróblewski, który wiele uwagi poświęca ptakom. Prowadzi cotygodniowe audycje w Radiu Kielce pod tytułem „Ptaki obok nas”, organizuje konkursy ornitologiczne i literackie pod hasłem „Przyroda – moja miłość” jak również wykłady m.in. „Tajemnicze życie ptaków”.

Celem fundacji „Ptasi Azyl” jest rehabilitacja i leczenie dzikich zwierząt potrzebujących pomocy człowieka. Do Ośrodka trafiają, przekazywane głównie przez wojewódzkiego konserwatora przyrody, zwierzęta młode, zagubione, opuszczone przez rodziców, ponadto osobniki chore, okaleczone (np. zatrute, ze złamanymi kończynami). W zdecydowanej większości pensjonariuszami są ptaki. Celem Fundacji jest również szerzenie, szczególnie wśród dzieci i młodzieży, wiedzy o stanie i zagrożeniach środowiska przyrodniczego oraz wiedzy na temat dzikich zwierząt i form niesienia im pomocy. Od września 2004 roku w Ośrodku istnieje odpowiednia sala edukacyjno-ekologiczna. W Azylu przebywa około 50 zwierząt. Miejsce to odwiedzają dzieci i młodzież w grupach zorganizowanych (grupy przedszkolne, klasy) i biorą udział w zajęciach, których szczegółowy program jest podany na stronie internetowej ale również rodzice wraz ze swoimi pociechami.

Inną organizacją prowadzącą działalność związaną z tematyką środowiskową w gminie Chęciny jest Koło Polskiego Związku Wędkarskiego. Członkowie związku zajmują się zarybianiem okolicznych zbiorników, dbaniem o czystość wód i terenów nadbrzeżnych, uczą dzieci i młodzież prawidłowego korzystania z zasobów zbiorników słodkowodnych.

Podsumowanie

Dokonując analizy wszystkich działań prowadzonych w gminie Chęciny należy stwierdzić, że jest ich jeszcze zdecydowanie za mało. Niestety niewiele jest prowadzonych działań zmierzających do prawidłowej gospodarki odpadami. Jak więc edukować społeczeństwo w tej dziedzinie? Właściwy kierunek to:

- uświadamiać mieszkańcom gminy faktu narastającego zaśmiecenia i skutków dla środowiska przyrodniczego,
- prezentować rozwiązania stosowane w innych gminach, krajach,
- stworzyć lokalny system zagospodarowania odpadów i wskazywać społeczeństwu instytucje zajmujące się gospodarką odpadami.
- zmieniać postawy i nawyki mieszkańców poprzez organizację warsztatów, prelekcji itp. dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
- przygotować kadre animatorów zajmującą się tą problematyką w lokalnym środowisku,
- opracować ulotki informacyjne dla mieszkańców gminy we współpracy ze szkołami dotyczące selektywnej zbiórki odpadów,
- zakupić kontenery do segregacji odpadów,
- wprowadzić zbiórkę metodą workową i partycypować w kosztach odbioru odpadów,
- wprowadzać wzory dobrej praktyki i prezentować je na forum gminy poprzez media i inne formy.

Kompleksowe zarządzanie środowiskiem i aktywne działania na rzecz przyrody są ważne i wymagają wytrwałej, systematycznej pracy zgodnie z zaplanowanymi zadaniami. Gmina Chęciny aby stać się gminą przyjazną dla środowiska powinna zrealizować niżej przedstawione zadania:

- 1) kampania edukacyjno-informacyjna mieszkańców gminy w zakresie prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami komunalnymi
  - intensywne szkolenia mieszkańców, młodzieży
  - ulotki informatory,
- 2) objęcie wszystkich mieszkańców gminy zorganizowaną zbiórką odpadów,
- 3) podniesienie skuteczności zbierania odpadów ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju selektywnego zbierania odpadów ulegających biodegradacji,
- 4) prowadzenie kampanii informacyjnej propagującej przydomowe kompostowniki na odpady biodegradowalne,
- 5) szczegółowa inwentaryzacja i likwidacja „dzikich wysypisk”,
- 6) zorganizowanie gminnego punktu zbiórki odpadów niebezpiecznych,
- 7) ustawienie w aptekach i przychodniach pojemników na przeterminowane leki,
- 8) promowanie inwestycji związanych ze zmianami w sposobach ogrzewania obiektów z tradycyjnego na nowoczesne i ekologiczne, propagowanie termomodernizacji budynków,
- 9) szukanie producentów paliw odnawialnych np. wierzby energetycznej,
- 10) ewidencja produkowania odpadów przez firmy działające na terenie gminy,
- 11) tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów w różnych miejscach gminy,
- 12) działania wspomagające prawidłowe postępowanie – edukacja ekologiczna, wprowadzenie „mody” na segregację odpadów”.

Realizowane zadania wynikające z programu ochrony środowiska dla miasta i gminy Chęciny są zgodne z działaniami edukacyjno-informacyjnymi, służącymi lepszemu rozpoznaniu, rodzaju i skali zagrożeń, uporządkowania wiedzy o tych zagrożeniach i śledzeniu dokonujących się w tym zakresie zmian (analizy

stanu gleb, publikacje, szkolenia, monitoring), a więc ze wskaźnikami określonymi w „Programie Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta i gminy Chęciny” i wybranymi wskaźnikami rozwoju zrównoważonego. Jednak należałoby wzmocnić liczbę przedsięwzięć realizowanych w tych programach oraz zwrócić uwagę na ich skuteczność.

Zachodzi także pilna konieczność inwestowania w świadomość społeczną, zwłaszcza młodego pokolenia. Niezbędne jest ukształtowanie ekologicznej wrażliwości, kreującej nowe wzorce zachowań społecznych, nowe hierarchie i pragnienia, zgodne z zasadami rozwoju zrównoważonego.

LITERATURA

www.checiny.com.pl

(c.d. ze s. 293)

Małgorzata Wysocka-Kunisz, Lesława Nowak: **Collaboration of school with the local community in the area of environmental education.** Environmental education is based on the concept of developing and educating the society in the spirit of natural environment conservation. Environmental education is carried out not only at schools in the framework of formal and informal education but also at home, in media, by local authorities and a number of organisations active in the local environment. Only a joint effort of the school, family and the local environment enables developing a member of the society who is active at present but also in the adult life. Viewpoints, opinions and confirmation of practical actions carried out by primary and secondary school pupils, parents, teachers and the students concerning the cooperation of school and the local society were studied by a questionnaire. The article presents the obtained data and the conclusions drawn based on it.

Ewa Fleszar: **The role of environmental subjects teacher in realizing ecological and environmental education.** The role of environmental teaching specialists in realizing ecological and environmental education is significant and varied. Above all, it comes down to the help offered to teachers in running and realizing the subjects related to ecological and environmental education. It concerns the teachers who teach environmental education, biology, ecology and environment conservation. The role of teaching specialists is writing syllabuses to be realized in the classrooms (at schools) or during field trips in direct contact with nature. Running post-graduate university courses in the subject they include the issues of ecology and environmental protection. They invite teachers of nature, biology, ecology and environment protection to Seminars, Symposiums, Conferences that deal with the subject of ecology and environment teaching.

Zofia Trzaskowska: **Finnish Forest Museum Lusto as a mean of environmental education – case study.** Finnish Forest Museum Lusto is a great example of an educational institution. Lusto is called “the centre of the forest knowledge”. Its task is to gather and analyse all data on forest-related issues in Finland. It is also a cultural institution, as it sustains the forest culture and tradition. Forest has always been very important to Finns and played significant role in their lives. There is 4,3 ha of forestry land for every Finn. That makes it generally accessible and popular. Thanks to forestry development Finland became a prosperous country. Forest motifs are very common in Finnish art and literature. Due to all above, Finnish forest culture is very rich. Lusto tries to describe it, and passes it to current and next generations.